

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 31/06-31

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 29. marca 2006 v senáte zloženom z predsedu Alexandra Bröstla a zo sudcov Jána Auxta a Ľudmily Gajdošíkovej v konaní o sťažnosti JUDr. M. B. a maloletého M. B., zastúpeného zákonnou zástupkyňou JUDr. M. B., obaja bytom K., právne zastúpených JUDr. M. M., K., vo veci namietaného porušenia ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Košice II v konaní o návrhu na zvýšenie výživného vedenom pod sp. zn. 23 P 75/01 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo JUDr. M. B. a maloletého M. B., na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Košice II v konaní o návrhu na zvýšenie výživného vedenom pod sp. zn. 23 P 75/01 p o r u š e n é b o l o .

2. Okresnému súdu Košice II p r i k a z u j e , aby v konaní o návrhu na zvýšenie výživného vedenom pod sp. zn. 23 P 75/01 konal bez zbytočných priet'ahov.

3. JUDr. M. B. p r i z n á v a primerané finančné zadosťučinenie v sume 40 000 Sk (slovom štyridsaťtisíc slovenských korún), ktoré jej je Okresný súd Košice II p o v i n n ý vyplatiť do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

4. Maloletému M. B., p r i z n á v a primerané finančné zadosťučinenie v sume 40 000 Sk (slovom štyridsaťtisíc slovenských korún), ktoré je Okresný súd Košice II p o v i n n ý vyplatiť do rúk jeho zákonnej zástupkyne JUDr. M. B., bytom K., do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

5. Okresný súd Košice II j e p o v i n n ý uhradiť JUDr. M. B. a maloletému M. B., trovy konania v sume 9 064 Sk (slovom deväťtisícšesťdesiatštyri slovenských korún) na účet ich právnej zástupkyne advokátky JUDr. M. M., K., do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením sp. zn. IV. ÚS 31/06 z 9. februára 2006 v časti prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť JUDr. M. B. a maloletého M. B., zastúpeného zákonnou zástupkyňou JUDr. M. B. (ďalej len „sťažovatelia“), ktorou namietali porušenie ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Košice II (ďalej aj

„okresný súd“) v konaní o návrhu na zvýšenie výživného proti povinnému otcovi maloletého dieťaťa vedenom pod sp. zn. 23 P 75/01.

Predseda okresného súdu sa na základe výzvy ústavného súdu vyjadril k sťažnosti podaním sp. zn. Spr. 329/06 doručeným ústavnému súdu 16. marca 2006, v ktorom sa okrem iného uvádza:

„- predmetný spor nemožno hodnotiť ako právne zložitý. Jeho skutková zložitost' bola spôsobená obtiažnosťou pri zabezpečovaní potrebných listinných dokladov, ako aj zabezpečením účasti odporcu na pojednávaniach, a to i cestou orgánov polície.

- chronológia procesných úkonov:

- predmetný spis bol tunajšiemu súdu postúpený dňa 28. 3. 2001 po prenesení príslušnosti Okresným súdom v Spišskej Novej Vsi.*
- dňa 23. 3. 2002 bol určený termín pojednávania na 2. 5. 2002; maloletým deťom bol určený kolízny opatrovník a boli žiadané opisy mzdových listov účastníkov konania.*
- dňa 30. 4. 2002 bolo vytýčené pojednávanie telegraficky odročené na neurčito.*
- dňa 9. 5. 2002 bolo určené pojednávanie na 25. 6. 2002 a z technických príčin preročené na 2. 7. 2002.*
- pojednávanie dňa 2. 7. 2002 sa uskutočnilo a bolo odročené na neurčito za účelom vyžiadania a zabezpečenia listinných dokladov.*
- dňa 30. 7. 2002 bolo určené pojednávanie na 22. 10. 2002. Toto pojednávanie bolo odročené na neurčito za účelom oboznámenia odporcu so zmenou návrhu a urgencie nepredložených správ.*
- dňa 19. 4. 2004 bol určený termín pojednávania na 9. 7. 2004.*
- ďalšie pojednávania sa uskutočnili v dňoch 30. 7. 2004, 15. 10. 2004, 10. 12. 2004, 28. 1. 2005 a 11. 3. 2005. Posledného z uvedených pojednávanií, ktoré bolo odročené na neurčito, sa sťažovateľka nezúčastnila.*
- dňa 9. 6. 2005 boli zasielané výzvy na zabezpečenie potrebných listinných dokladov.*

- dňa 6. 9. 2005 boli robené ďalšie dotazy za účelom zabezpečenia potrebných listín a doručenia zásielky odporcov.
  - dňa 6. 12. 2005 bol určený termín pojednávania na 18. 1. 2006.
  - ďalšie pojednávanie, na ktorom bol vyhlásený rozsudok, sa uskutočnilo 8. 3. 2006.
- zo spisu neboli zistené prekážky postupu súdu podľa § 107 a nasl. Občianskeho súdneho poriadku .
- zo spisu neboli zistené prieťahy spôsobené sťažovateľkou.
- za prieťahy, spôsobené súdom, možno považovať obdobia od 28. 3. 2001 do 23. 3. 2002 a od 22. 10. 2002 do 19. 4. 2004.
- posúdenie zbytočnosti prieťahov ponechávam na zváženie ústavnému súdu. Z môjho pohľadu je potrebné poukázať na enormnú zaťaženosť sudcov tunajšieho súdu predovšetkým v predchádzajúcich rokoch, kedy dané konanie prebiehalo, ako aj opakovanú zmenu zákonných sudkýň v súlade s Rozvrhmi práce nášho súdu pre príslušný kalendárny rok. (...)“

Rovnaké skutočnosti zistil aj ústavný súd z obsahu sťažnosti, jej príloh, vyjadrení účastníkov a zo spisu okresného súdu sp. zn. 23 P 75/01.

Právna zástupkyňa sťažovateľov k vyjadreniu okresného súdu nezaujala žiadne stanovisko.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

Sťažnosť v tejto veci pôvodne prijímal na ďalšie konanie IV. senát ústavného súdu. Od 1. marca 2006 v súlade s rozvrhom práce na rok 2006 sa sudca spravodajca Ján Auxt stal členom II. senátu ústavného súdu a veci, v ktorých je sudcom spravodajcom Ján Auxt,

prerokúva II. senát ústavného súdu. Z tohto dôvodu sa táto vec prerokovala a rozhodla vo veci samej v zložení, ktoré je uvedené v záhlaví tohto nálezu.

II.

Sťažovatelia sa svojou sťažnosťou domáhali vyslovenia porušenia ich základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého „Každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov...“. a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, podľa ktorého „Každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom...“, postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 23 P 75/01.

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou „Odstránenie stavu právnej neistoty je podstatou, účelom a cieľom práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov“ (napr. IV. ÚS 59/03), pričom „tento účel možno dosiahnuť zásadne až právoplatným rozhodnutím. Nepostačuje, že štátny orgán vo veci koná“ (I. ÚS 76/03, II. ÚS 157/02). K vytvoreniu „stavu právnej istoty preto dochádza až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iného štátneho orgánu“ (napr. III. ÚS 127/03).

Preto je základnou povinnosťou súdu a sudcu zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

Táto povinnosť súdu a sudcu vyplýva z § 6 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), ktorý súdom prikazuje, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 ods. 1 OSP, podľa ktorého akonáhle sa konanie začalo, postupuje v ňom súd zásadne bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Sudca je podľa § 117 ods. 1 OSP povinný robiť vhodné opatrenia, aby sa zabezpečilo splnenie účelu pojednávania a úspešné vykonanie dôkazov. Ďalšia významná povinnosť pre sudcu vyplýva z § 119 ods. 1 OSP, podľa ktorého sa pojednávanie môže odročiť len z dôležitých dôvodov, ktoré sa musia oznámiť. Ak sa pojednávanie odročuje, predseda senátu spravidla oznámi deň, keď sa bude konať nové pojednávanie.

Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitosť veci, správanie účastníka a postup súdu. Ústavný súd (obdobne ako Európsky súd pre ľudské práva) pritom prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (napr. I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02, IV. ÚS 111/04). Podľa rovnakých kritérií postupoval aj v danom prípade.

1. Pokiaľ ide o právnu a faktickú zložitosť veci, predmetom konania je posúdenie podmienok zmeny výšky už určeného výživného na neplnoleté dieťa sťažovateľky vzhľadom na zmenu pomerov na strane tohto dieťaťa. Ide o konanie, ktoré právne zložité nie je, metodika všeobecných súdov vo veciach starostlivosti o maloletých je dostatočne jasná a podopretá ich stabilizovanou judikatúrou. Ústavný súd čiastočne akceptoval stanovisko okresného súdu, že *„Jeho skutková zložitosť bola spôsobená obtiažnosťou pri zabezpečovaní potrebných listinných dokladov, ako aj zabezpečením účasti odporcu na pojednávaniach, a to i cestou orgánov polície“*, ale zároveň konštatoval, že žiadna skutková zložitosť veci nemôže ospravedlniť doterajšiu dĺžku konania. Z hľadiska povahy veci pritom ide o vec týkajúcu sa maloletých detí, ktorá vo všeobecnosti vyžaduje postup okresného súdu s osobitnou rýchlosťou. Z toho dôvodu ústavný súd pri hodnotení prietáhov v konaní prihliada na túto povahu veci (I. ÚS 54/02).

2. Ďalším kritériom, použitím ktorého ústavný súd zisťoval existenciu zbytočných prietáhov v konaní sp. zn. 23 P 75/01, bolo správanie sťažovateľov ako účastníkov tohto súdneho konania. Vzhľadom na to, že jeden zo sťažovateľov je maloletý, ústavný súd hodnotil v konaní pred okresným súdom iba správanie jeho zákonnej zástupkyne, ktorá

vystupuje aj ako sťažovateľka v konaní pred ústavným súdom a v konaní pred okresným súdom ako navrhovateľka. Ústavný súd zo spisu nezistil, že by vo vyhodnocovanom konaní existovali také skutočnosti, ktoré by mohli byť osobitne zohľadnené v neprospech sťažovateľky v tom zmysle, že by bola prispela k predĺženiu konania. Ani okresný súd nemal k jej správaniu námietky.

3. Tretím hodnotiacim kritériom, uplatnením ktorého ústavný súd zisťoval, či došlo k porušeniu základného práva sťažovateľov, bol postup okresného súdu.

Návrh na zvýšenie výživného na maloletého syna podala sťažovateľka 30. októbra 1998 Okresnému súdu Spišská Nová Ves a okresnému súdu bol predmetný návrh spolu so spisom postúpený 28. marca 2001.

Ústavný súd zistil, že okresný súd bol bez akejkoľvek zákonnej prekážky nečinný v období od postúpenia spisu (28. marca 2001) do 23. marca 2002, keď určil termín pojednávania na 2. máj 2002 (takmer 12 mesiacov), a v období od 22. októbra 2002, keď odročil pojednávanie na neurčito za účelom vyžiadania listinných dokladov, do 19. apríla 2004, keď určil termín pojednávania na 9. júl 2004 (takmer 18 mesiacov), čo napokon uznal aj predseda okresného súdu.

Okrem toho ústavný súd zistil, že činnosť okresného súdu bola aj neefektívna a nesústredená. Ako neefektívny a nesústredený postup všeobecného súdu hodnotí ústavný súd najmä to, že okresný súd v priebehu konania nevyužil v dostatočnej miere postup, ktorým by eliminoval nedostatok súčinnosti odporcu v konaní (využitie poriadkových opatrení podľa § 52 a § 53 OSP). Okresný súd síce uložil 15. januára 2005 odporcovi poriadkovú pokutu, ale uznesenie (č. 1. 193) mu nebolo dosiaľ doručené. Takýto postup je zvlášť dôležitý v konaniach súdu vo veciach starostlivosti o maloletých (pozri ustanovenia § 6, § 100, § 101 a § 117 ods. 1 OSP). Neefektívna a nesústredená činnosť okresného súdu sa prejavila i v tom, že odročil pojednávanie 22. októbra 2002 za účelom oboznámenia otca maloletého so zmenou návrhu sťažovateľky, pričom výzvu za týmto účelom vypracoval až 14. júna 2004 a zo spisu ani nevyplýva, že by tento návrh bol odporcovi niekedy doručený.

V tejto súvislosti už ústavný súd uviedol, že ak sú predmetom konania vzájomné vzťahy medzi rodičmi a deťmi, konaniam o týchto vzťahoch majú príslušné súdy venovať mimoriadnu starostlivosť, pretože dĺžka napadnutého konania závažne ovplyvňuje zabezpečenie základných životných potrieb maloletých detí (I. ÚS 194/03).

Aj z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva vyplýva, že tento súd medzi veci, pri ktorých sa zohľadňuje aj predmet konania, zaraďuje aj vzájomné vzťahy medzi rodičmi a deťmi, preto konaniu o týchto vzťahoch príslušné súdy majú venovať „mimoriadnu starostlivosť, pretože procesné omeškanie v takejto veci môže mať za následok de facto rozhodnutie o otázke predloženej súdu“ (H. v. Spojené kráľovstvo z 8. júla 1987, séria 120-A, § 85).

Z tohto aspektu ústavný súd konštatuje, že okresný súd vo svojom postupe v dostatočnej miere nezohľadnil, o čo ide účastníkom v tejto veci, t.j. matke a jej maloletému dieťaťu. Aj napriek tomu, že okresný súd 8. marca 2006 vo veci rozhodol, jeho rozhodnutie do dňa prerokovania sťažnosti ústavným súdom ešte nie je právoplatné, teda stav právnej neistoty odstránený nebol.

Vyššie uvedený postup okresného súdu nesvedčí o tom, že by svoju činnosť organizoval v súlade s povinnosťou uloženou mu § 100 ods. 1 OSP tak, aby bola vec čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Obranu okresného súdu spočívajúcu v neprimeranej zaťažnosti a zmenách zákonných sudcov pri vybavovaní na súd napadnutých vecí (ako dôvodov, ktoré by mali byť objektívnou príčinou spôsobujúcou priet'ahy v konaní) ústavný súd neakceptoval. Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu (napr. III. ÚS 147/02, I. ÚS 100/02) nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť konanie, ako aj skutočnosť, že Slovenská republika nevie alebo nemôže v čase konania zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších pracovníkov na súde, ktorý oprávnený subjekt požiadal o odstránenie svojej právnej neistoty, nemôžu byť dôvodom na zmarenie uplatnenia práva na prerokovanie veci bez

zbytočných prietáhov a v konečnom dôsledku nezbavujú štát zodpovednosti za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné prietahy v súdnom konaní.

Vychádzajúc z postupu okresného súdu podľa troch analyzovaných kritérií a berúc do úvahy aj to, o čo sťažovateľom v konaní ide, dospel ústavný súd k názoru, že doterajším postupom okresného súdu v konaní o návrhu na zvýšenie výživného, ktoré je na ňom vedené pod sp. zn. 23 P 75/01, došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Pretože ústavný súd zistil porušenie základného práva sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru okresným súdom, prikázal mu, aby vo veci konal bez zbytočných prietáhov a odstránil tak stav právnej neistoty, v ktorej sa nachádzajú sťažovatelia domáhajúci sa rozhodnutia súdu vo svojej veci.

III.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy „Ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie“.

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde „Ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha“. Podľa ods. 5 citovaného zákonného ustanovenia ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Sťažovatelia vo svojej sťažnosti žiadali aj o priznanie primeraného finančného zadostučinenia pre každého v sume 50 000 Sk, ktoré odôvodnili dôvodmi uvedenými vo svojej sťažnosti.

Podľa názoru ústavného súdu prichádza v tomto prípade do úvahy priznanie primeraného finančného zadostučinenia. Pri jeho určení ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadostučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

Vzhľadom na doterajšiu dĺžku konania o návrhu sťažovateľky na zvýšenie výživného vedeného pod sp. zn. 23 P 75/01, berúc do úvahy skutočnosť, že konanie nebolo do rozhodnutia ústavného súdu právoplatne skončené, ústavný súd považoval priznanie sumy pre každého sťažovateľa v sume 40 000 Sk za primerané finančné zadostučinenie podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde.

Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľov, ktoré im vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom advokátkou JUDr. M. M. Pri určení výšky náhrady trov vychádzal ústavný súd z priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za I. polrok 2006, ktorá bola 16 381 Sk, a z toho, že za jeden úkon vykonaný v roku 2006 patrí odmena pre každého sťažovateľa v sume 2 730 Sk. Základná sadzba tarifnej odmeny bola znížená o 20 %, pretože išlo o spoločné úkony pri zastupovaní „dvoch alebo viacerých osôb“. Spolu s režijným paušálom k tomuto úkonu vo výške 164 Sk v prípade dvoch sťažovateľov tvorí táto náhrada trov za jeden úkon 4 532 Sk. Úhradu sťažovateľom priznal za dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2006 (prevzatie a prípravu zastúpenia a podanie sťažnosti) v súlade s ustanoveniami § 1 ods. 3, § 11 ods. 2 a § 16 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v celkovej výške 9 064 Sk.

Úhradu trov konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľov (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 29. marca 2006